

o JUTU-. El pas de \**sasda* a *sarda* és normal: cal recordar el castellà *bordar* 'brodar', de BRUZDAN, i els mots catalans *paborde* (*preborde*) PRAEPOSITUS, *almorda* < àrab *mizdà*, *targa* (*trasga*) TRANSICA, *Corberan* < CAUZIBRAND.

La difusió de *sarda* és força gran: és definida com a «nombre propio y genérico de planicie con monte bajo» a Sangüesa (Navarra oriental), on existeixen els topònims *La Sarda* i *El Montete* o *Sardeta* (1.<sup>a</sup> Reun. Top. Pir., 206-208). Iribarren diu que és «costado lleco de un monte o loma» a Tudela, o «monte bajo de arbustos espesos o de ramaje bajo, como el de los tomillos, asnallos, romeros, etc.» a la Ribera; aquesta darrera accepció ja va ser recollida a l'Aragó per Boroa. Hi ha una partida de *Sarda* a Ayerbe i *Je Sardiesas* a Linàs de Broto (Elcock, *Reunión* citada, 117,89), i cal que hi afegim *Sardas*, poble del SE. del partit de Jaca, i la partida *Sarda de los Cortijos* en el terme de Sariñena (Madoz).

A més, tenim el derivat català *Sardera*, ben representat entre el Baix Cinca i la Ribagorçana: *La Sardera* <sup>13</sup> nom de la serra que domina Lleida i Alpicat pel NO., terreny típic d'ermassos i matissars; *La Sardera*, en les terres àrides (terres de «llitera») de Soses, al límit de Fraga; *La Sardera Alta* i *La Sardera Baixa* <sup>25</sup> ocupen gairebé la meitat del terme de Saidí, ple de matolls baixos; *sardera* (*se-*) és també molt viu al Sud de Lleida i també a l'esquerra del Segre (fins a Alfés) i segurament també algun poc més enllà; *Sardera*, any 1201, prop del riu Set (tesi de Garcia Biosca, p. 171); *La Sardera*, nom de sengles partides de secà dels termes d'Albelda i de Castellonroi; no és segur, atesa la llunyania, que tingui el mateix sentit el nom de la partida i bassa de *Sarders* a Cadolla (Flamicell).

L'àrea de derivats de *sarda*, no deixa d'arribar també a la zona pre-pirenaica. *Sardera* a Biscarbó; *Sarders* fins al Flamicell.

Un altre derivat de l'arrel de *sarda* deu ser *Sardina*, important partida al Sud del terme de la Seu d'Urgell (xxxvii, 187.9), que en l'*ActeSUrg.* de l'any 839 figura com una parròquia (citada entre Llivia i Santa Coloma d'Hortons), en la forma correcta *Sardina* en el capbreu i en la còpia del S. XII (ed. PPujol, núm. 15) i en la forma hiper-llatinitzada *Sardinia* en l'original de l'*Acte*.

*La Sardina*, altet i cova a Pinós de Monòver (xxxvi, 73.15); *Mas de Sardina*, a Sorita (xxvii, 185.2). És clar que en aquestes zones no podem pensar en derivats de la *sardina*, nom del peix. Com, per exemple, ho és *Son Sardina*, gran barriada suburbana de Palma de Mallorca (xli, 138.14; mapa Mascaró 25A8).

Si el sufix -ITA és cèltic o indoeuropeu, no ho és pas menys clarament la terminació ampliàtòria -IO- que veiem agregada a SASSO- en el mot SEIX, sinònim rigorós de *sas*, en ús a la Conca de Tremp; és a dir, en la comarca que forma la prolongació immediata al NE. de l'àrea de *sas*.

La forma típica d'aquest gènere de lloc és freqüentíssima a la Conca, però allí porta el nom de *seix* i no

de *sas*. Heus ací les definicions recollides localment i amb caràcter completament espontani: les reproduïxo *in extenso* perquè es pugui apreciar la identitat completa del *seix* i el *sas*: «Un seix és un serrat allargat», Serradell; «un serrat ample i pelat, de pendent lleuger», Santa Engràcia; «lo pla d'un serrat», ibidem; «lo serrat llarg al costat d'un barranc», Gulp; «serrat de camps de blat en pendent suau i allargat», Areny.

En les meves caminades per aquelles terres i les contigües de la *Terreta* (al NO. d'allà, a la Ribagorçana mitjana), vaig haver de transitar molt pel cim d'aquells serrats, que molt sovint eren aprofitats pels camins, i els meus informants m'advertiren diverses vegades que no deixés mai *lo seix*. L'aparença era precisament la mateixa que la dels *sassos* del Segrià i de l'Aragó, tot i que un poc més verds i més pedregosos, atesa la latitud més nòrdica i la major proximitat al Pirineu: aquí són, generalment, grans ermassos coberts de pastura per al bestiar, no pas massa ufanosos.

Vaig recollir-lo com a nom de lloc en els pobles propers a Areny (Ribagorçana mitjana: Areny, Orrit, Sapeira, Torre de Tamúrcia) i en tots els de la Conca de Tremp (fora de la part més baixa d'aquesta conca, a l'esquerra de la Pallaresa): allí el vaig recollir a Guàrdia, Mur, Collmorter, Fígols, Claramunt, Tendrui, Tremp, Gulp, Santa Engràcia, Talarn, Salàs, Toralloa, Serradell, Claverol, Aramunt, Pessonada; en la forma del primitiu singular, o bé en el plural *los Seixos*, i en els derivats *Seixet*, *Seixell*, *Seixó*, *Seixol* (amb variants locals *Seixou*, *Seixuet*).

El més gran i més conegut és el *Seix* de Salàs, veïnatge ben significatiu aquest, puix que tant *Salàs* com *Talarn* són topònims de reconegut origen indoeuropeu; i la Conca és el centre principal del mot *carant*, que els sorotapes o *Urnenfelder* van deixar aquí (cf. *E.T.C.* II, 207-15). Els documents remetent també a una antiguitat molt gran, alhora que proven la identitat completa del mot amb *sas*, puix que aquí es tracta sempre de vinyes.

El *Seix* d'Orrit ja se cita en un document de l'any 978: «ipsa vinea in valle Orritense, in apendicio de illa Petra ['Sapeira'], in loco ubi dicitur *Sexum*» (Abadal, *Pallars i Ribagorça*, núm. 251); l'any 974, a propòsit d'una vinya que va ser donada a Alaó «in castro Urritense, in ipsum *Saxum*» (ibid., núm. 239), i d'una altra vinya lliurada al mateix cenobi, a la part oriental del «castro Orritense --- in locum cujus vocabulum est *Saxa*» l'any 826 (ibid., núm. 7, p. 283a). No es pot cedir a l'engany d'aquestes llatinitzacions superficials: aquí no hi ha *SAXUM*, tot i que fonèticament això seria possible: perquè aqueixos serradets no són, poc ni gens, rocosos. No ens hem de deixar desorientar per l'homonímia, que no és gens significativa en un mot tan breu: aquí ens trobem davant un derivat \**SASSIO-* del nostre \**SASSO-*, amb la trivial ampliació indoeuropea en -y-.

Davant aquests sufixos -TA- i -IO- típicament indoeuropeus, i en particular cèltics, es pot sospitar que